

Varsam renovering räddar Victorias hus

Nyinflyttad är rädd om gammal miljö

Av Kerstin Berlman

- Jag är störförälskad i Victoria Benedictssons hus - och jag har valt Hörby till min hembygd. Här ska mina barn växa upp och känna byns historia. Venche Larsson är Stockholmstjejen-Brommaflicka - som är glad att hon hamnade just i Hörby. För hon och hennes familj kom precis lagom att se hur f d Peterssens Möbler på Råbygatan slog igen och de gamla byggnaderna vid Råbygatan stod tomma och var till salu. Det var ju där Victoria Benedictsson bodde, där fanns postkontoret där hennes man arbetade, och där fanns miljöerna som Venche läst om i Victorias böcker. Bakom det mångfärgde gatufönstret lyssnade Victoria till gubbarnas samtal. Det blev berättelsen "Havrekällan".

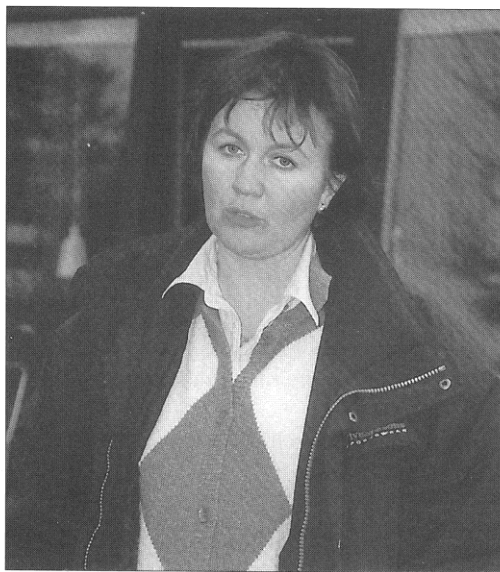
Victoria Benedictsson var konstnärinnan - hennes tavlor finns bla på Hörby museum - som för att bli godkänd av det mansdominerade samhället valde att skriva sina berömda romaner under pseudonymen Ernst Ahlgren.

Men Hörbyborna lurade hon inte - hon var och förblev den lite främmande fågeln Victoria Benedictsson, gift med postmästaren och med en skandalomsusad kärleksaffär med den danske författaren Georg Brandes.

Varnades köpa "rucklen"

- Folk sa att vi inte var kloka som kunde köpa "rucklen". Men jag anade att där fanns inte bara historiska kvaliteter. Här fanns byggnadsskönhet dold av moderniserande masonitskivor och igenbommade dörrhåll, säger Venche Larsson, en modern entreprenör som helst velat bli byggmästare som farfar eller byggnadsingenjör som pappa.

Hon fick inte läsa på Tekniska Högskolan. Flickor kunde ju på sin höjd bli ekonomer. ... Så

Venche Larsson har förvärvat både ett historiskt bykvarter som en ny hembygd, Hörby.

det blev hon. Men intresset för byggeri går inte att hejda. I projektet Victoriagallerian fick tvåbarnsmamman något att bita i.

- Jag tror att kommer man utifrån ser man med fräscha ögon på det som de barnfödda vant sig så vid att det unika för dem blir ointressant. Det har inte varit lätt att tampas med kommundubbar som bara sett en eventuell yta att bygga radhus på, när jag anade att här finns skatter gömda, säger Venche och visar runt bland f d matt-och tapetmagasin och ut i trädgården som nu blottlagts från bråte.

- Ja, trädgården! Tänk, gamle möbelhandlaren Wilhelm Petersson fick pris för denna trädgård på 30-talet. Nu har vi öppnat upp och hittat bokstavliga små oaser, mitt inne i kvarteret. Tänk en utservering här !...

Och växtligheten är ovanligt frodig med norra Europas största katsura, ett träd av lindsläktet som

luktar kanel, jättepilar och två stycken breda 250 år gamla almebokar - det har funnits ytterligare en - och några almar.

Skithusdike

Det växer så enormt därför att här gick "skithusdike" genom samhället ner till Hörbyån. Sedan länge dolt under jordmassor och bebyggelse. Men i trädgården finns på djupet rena näringsupplaget.

En del av trädgården är nu inhägnad med luftiga staket - någon liten privat zon vill familjen Larsson ha. Familjen bor i gatuhuset, byggt 1820 och där Victorias porträtt hänger i hallen och där den gamla rickepumpen i källaren fått flytta upp till det som nu blir ett modernt kök. Rumsinredningen finns kvar i original med takmålningar och väggpaneler. Stuckaturer som rivits ner ska ersättas med liknande.

Ute i den privata trädgården står förresten den sten, som Wilhelm Pettersson lät resa 1938. Stenen har inskriptionen:

*"Under bokars svala skugga
fann Ernst Ahlgren arbetsglädje och ro"*

- Så känner jag det också, här finner man både arbetsglädje och ro!

Det kan behövas arbetsglädje och möjlighet att mellan sliten ta det med ro, för det finns mycket att göra med gården, som idag

Den här stenen, intill en av de 250 år gamla rödekarna, visar att den gamle möbelhandlaren Petersson hade känsla för att i detta huskvarter bodde Hörbys mest berömda person, författarinnan Victoria Benedictsson, med författarnamnet Ernst Ahlgren. Stenen sattes upp 1938.

innehåller nio butiker, damfrisering, utställningslokal, en länga med företag i hälsa-och skönhetsbranchen. I gamla magasin ska fyra nya affärslokaler byggas, liksom en ateljé. Fastigheten omfattar 2 000 kvadratmeter.

I ett av magasinen blir det konferenslokaler och övernattningsrum, en bostadslägenhet är redan klar, men en till är under byggnad. Och Venche är nog med att stilen och materialen ska hålla stilen.

En del av byggnaderna är betydligt äldre än man trott. De första ritningarna som finns är daterade 1828.

Efter en brand i det som nu är café i gammal stil, hittade man väggpartier som var betydligt äldre än så. Antikvarier från Malmö, Lund och Kristianstad konstaterade att huset måste vara byggt på 1600-talet.

- Och det huset ansåg tjänstemän från kommunen var ett svartbygge från 1900-talet och skulle rivas- här kunde bli radhuslägenheter istället! säger Venche upprört och tackar för fynden. bl a en kvarnsten, som branden också blottlade.

- Ju mer vi jobbar med gården, dess mer upptäcker vi av historien. Och den binder mig till bygden, jag känner mig delaktig.

Britt-Marie Sidsjö, dotter till möbelhandlaren Eric Petersson, har hjälpt Venche att tillsammans med guiden Yvonne Elisson-Mortier plocka fram Victoriahusens historia.

- Jag tycker det viktigt att man återanvändbar det man hittar vid renoveringar. När vi grävt vatten och avlopp har vi hittat gamla ekstolpar och annat som vi använt vid renoveringen.

När innerväggar revs efter en brand 1999 hittades gamla ytterväggar från 1600-talet. Det var alltså inte fråga om något svartbygge från 1900-talet, som man trott. Interiör från det rivsamma caféet inne på gården i Victoriagallerian.

De som jobbar med bygget har blivit lika intresserade som jag av husen och deras historia.

Peterssonshistoria

En god hjälp har man av den modell av "Hörby förr" som finns på museet. Tack vare den har man kunnat placera gamla portar som en gång fanns i en ladugård på tomten. Det är klarlagt att 1699 låg det en gård på området, och nu har man hittat en husgrund, som bör härstamma därifrån.

Men också modernare historia förknippas med kvarteret. Målaren och möbelhantverkaren J W Petersson köpte huset 1903 av släkten Benedictsson. Hans far J M Petersson hade måleriverkstad i huset mittemot, där det nu finns en cykelverkstad.

I kvarterets ena länga fanns en liksvepningslokal och kransbinderi. I magasinen finns ännu en del byråar kvar, tillverkade av den förste Möbel-Petersson.

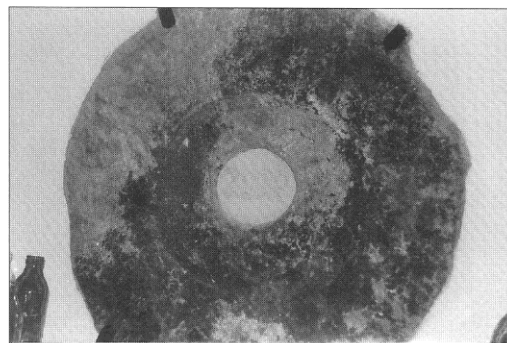
Lokalerna renoverades i takt med tidens ideal och gamla Hörbybor minns var i Peterssons möbelaffär sängavdelningen fanns, och gardiner och soffor.....

Familjen Petersson deltog i Hörbys sociala liv, och bland kvarlämnade pinaler i magasinen hitta-

des flera affischer från forna tiders begivenheter i form av teater och underhållningsprogram.

– Det är också historia och får fantasin att blomma, säger Venche Larsson.

Efter tre generationer fick möbelhandeln ge upp. Turligt nog kom en energisk Stockholmstjej med sin familj och letade efter - just något som Victoria Benedictssons hus och en ny hembygd som Frosta härad.

Bland fynden under och över jord har man hittat bl a denna kvarnsten, som nu pryder Victoriagallerians café.

Pensionat
Frid & Ro
Lustspel i 2 akter.
Personer:
Herr Petersson
Fru Petersson
Anna, deras dotter
Erik Bergman, med
smeknamnet Teobald-
Teobald, yngling på
friaresträt

Bland fynden i de gamla magasinerna hittades bla a en affisch för en teaterpjäs, förmodligen från 20-talet.